

Date: 25th January-2026

**EPILEPSIYA: TASHXIS, DAVOLASH VA IJTIMOIIY MOSLASHUV
MUAMMOLARI.**

Bosh o'qituvchi: **Raxmatova Zebiniso Botirovna**

Yetakchi o'qituvchi: **Xamroyeva To'xtagul G'afurovna**

Qorako'l Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

Annotatsiya: Epilepsiya markaziy asab tizimining surunkali nevrologik kasalligi bo'lib, miya neyronlarining patologik elektr faolligi bilan tavsiflanadi. Kasallik takrorlanuvchi tutqanoqlar, kognitiv buzilishlar va psixoiijtimoiy muammolar bilan kechadi. Ushbu maqolada epilepsiyaning zamonaviy tashxis usullari, farmakologik va nofarmakologik davolash yondashuvlari hamda epilepsiyali bemorlarning ijtimoiy moslashuvi bilan bog'liq muammolar keng tahlil qilinadi. Shuningdek, sog'liqni saqlash tizimida tibbiy xodimlar va hamshiralar roliga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: epilepsiya, tutqanoq, EEG, antiepileptik preparatlar, reabilitatsiya, ijtimoiy moslashuv.

1. Kirish

Epilepsiya insoniyat tarixida eng qadimgi nevrologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha 50 milliondan ortiq inson epilepsiya bilan yashaydi. Kasallik barcha yosh guruhlarida uchraydi va rivojlanayotgan mamlakatlarda ko'proq qayd etiladi.

Epilepsiya nafaqat tibbiy muammo, balki ijtimoiy-iqtisodiy va psixologik ahamiyatga ega bo'lgan holatdir. Tutqanoqlarning kutilmaganligi, jamiyatdagi noto'g'ri qarashlar va stigma bemorlarning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli epilepsiyaning kompleks yondashuv asosida o'rganish dolzarb hisoblanadi.

2. Epilepsiyaning etiologiyasi va patogenezi

Epilepsiyaning kelib chiqish sabablari turli xil bo'lib, ularni quyidagi guruhlarga ajratish mumkin:

- **Genetik omillar** – irsiy epileptik sindromlar
- **Strukturaviy sabablar** – miya shikastlanishlari, o'smalar, insult
- **Metabolik buzilishlar** – elektrolit disbalansi, gipoglikemiya
- **Infeksion omillar** – meningit, ensefalit
- **Noma'lum sababli (idiopatik) epilepsiya**

Patogenezda miya po'stlog'idagi neyronlarning sinxron va nazoratsiz elektr faolligi asosiy o'rin tutadi. Bu holat tutqanoq paydo bo'lishiga olib keladi.

3. Epilepsiyaning klinik tasnifi

Xalqaro epilepsiyaga qarshi liga tasnifiga ko'ra epilepsiya quyidagicha bo'linadi:

- **Fokal (qisman) tutqanoqlar**
- **Generalizatsiyalashgan tutqanoqlar**

Date: 25th January-2026

- **Noma'lum turdagi tutqanoqlar**

Klinik ko'rinish tutqanoq turiga bog'liq bo'lib, hushning yo'qolishi, mushaklarning tirishishi, avtomatizm va vegetativ belgilar bilan kechishi mumkin.

4. Epilepsiyaning tashxisi

Epilepsiya tashxisi klinik va instrumental tekshiruvlar asosida qo'yiladi.

4.1. Klinik baholash

- Anamnez yig'ish
- Tutqanoqning tavsifi
- Provokatsion omillarni aniqlash

4.2. Instrumental usullar

- **EEG** – epileptik faollikni aniqlashda asosiy usul
- **MRT va KT** – miya tuzilmasini baholash
- **Video-EEG monitoring** – murakkab holatlarda qo'llaniladi

4.3. Differensial tashxis

Epilepsiyaning sinkopa, psixogen tutqanoqlar va metabolik holatlardan farqlash muhim.

5. Epilepsiyaning davolash

5.1. Farmakologik davolash

Antiepileptik preparatlar davolashning asosiy usuli hisoblanadi. Preparat tanlashda quyidagilar inobatga olinadi:

- Tutqanoq turi
- Bemor yoshi
- Yon ta'sirlar

Davolash uzoq muddatli bo'lib, dozlash individual tarzda olib boriladi.

5.2. Jarrohlik davolash

Dori vositalari samara bermagan holatlarda miya jarrohligi ko'rib chiqiladi.

5.3. Muqobil usullar

- Ketogen dieta
- Neyrostimulyatsiya
- Psixoterapiya

6. Reabilitatsiya va hayot sifati

Epilepsiyali bemorlarni reabilitatsiya qilish tutqanoqlarni nazorat qilish bilan bogliq cheklanmaydi. Reabilitatsiya quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Kognitiv funksiyalarni tiklash
- Jismoniy faollikni moslashtirish
- Psixologik yordam

7. Ijtimoiy moslashuv muammolari

Date: 25th January-2026

Epilepsiya bilan ogʻrigan bemorlar jamiyatda koʻpincha diskriminatsiyaga uchraydi. Asosiy muammolar:

- Ishga joylashishda cheklovlar
- Taʼlim jarayonidagi qiyinchiliklar
- Oilaviy va ijtimoiy munosabatlarda muammolar

Jamiyatda epilepsiya haqidagi notoʻgʻri tushunchalar stigma paydo boʻlishiga olib keladi.

8. Hamshiralik va tibbiy xodimlarning roli

Hamshiralar epilepsiyali bemorlar bilan ishlashda muhim oʻrin tutadi:

- Dori qabulini nazorat qilish
- Tutqanoq vaqtida birinchi yordam
- Bemor va oila aʼzolarini oʻqitish
- Psixologik qoʻllab-quvvatlash

9. Muhokama

Epilepsiyaning samarali boshqarish faqat tibbiy davolash bilan cheklanmasligi kerak. Kompleks yondashuv, ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash va taʼlimiy dasturlar bemorlarning hayot sifatini oshiradi.

10. Xulosa

Epilepsiya murakkab va koʻp qirrali kasallik boʻlib, erta tashxis, toʻgʻri davolash va ijtimoiy moslashuv choralarini talab etadi. Sogʻliqni saqlash tizimida integratsiyalashgan yondashuv epilepsiyali bemorlarning jamiyatda toʻlaqonli hayot kechirishiga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Fisher R.S. et al. **Epilepsy: Definition and classification.** Epilepsia, 2017.
2. World Health Organization. **Epilepsy: A public health imperative.** WHO, 2019.
3. Löscher W. **Pharmacology of antiepileptic drugs.** Epilepsy Research, 2020.
4. Perucca E., Brodie M.J. **Antiepileptic drugs in epilepsy.** The Lancet Neurology, 2020.
5. Engel J. **Surgical treatment of epilepsy.** The New England Journal of Medicine, 2018.
6. Kwan P. et al. **Drug-resistant epilepsy.** The New England Journal of Medicine, 2019.
7. Thijs R.D. et al. **Epilepsy in adults.** The Lancet, 2019.
8. Kerr M. **Social impact of epilepsy.** Epilepsy & Behavior, 2018.
9. Jones C. **Quality of life in epilepsy.** Seizure, 2021.
10. Duncan J.S. **Imaging in epilepsy.** Brain, 2018.

